

Det Kongelige Danske Geografiske Selskab

Møder

1. møde i sæsonen 1963–64 (8. oktober 1963):
Professor, dr. *Axel Schou*: Danmarks kyster.
Overrækkelse af Vitus Bering Medaillen til professor, dr. *Niels Nielsen*.
 2. møde i sæsonen 1963–64 (5. november 1963):
Afdelingsleder *Viggo Hansen*: Havet, sandet – og det gamle kulturland.
 3. møde i sæsonen 1963–64 (3. december 1963):
Amanuensis *Hans Kuhlman*: Undersøgelser af jordfygning og muldflugt i Danmark.
 4. møde i sæsonen 1963–64 (11. februar 1964):
Museumsinspektør, mag. art. *Jørgen Meldgaard*: Bønder og nomader i Luristan. Den danske arkæologiske ekspedition til Persien 1963.
 5. møde i sæsonen 1963–64 (3. marts 1964):
Professor, fil. dr. *Gunnar Hoppe*, Stockholm: Glaciärer och glaciärforskning i Sverige.
 6. møde i sæsonen 1963–64 (7. april 1964):
Professor, dr. *J. I. S. Zonneveld*, Utrecht: Caribbean coasts.
-

VITUS BERING MEDAILLEN

Avers

Revers

For at hædre mindet om den danske opdagelsesrejsende og polarforsker Vitus Bering nedsattes i 1941 under protektion af præsidenten for Det Kongelige Danske Geografiske Selskab, Hans Kongelige Højhed Kronprins Frederik, en komité til oprettelse af et Vitus Bering mindefond, hvis vigtigste formål – udtrykt i fundatsens § 3 – er uddeling af en Vitus Bering medaille, der tilkendes som belønning for fremragende ydelser i den geografiske videnskabs tjeneste. Medaillør ved Den Kongelige Mønt, Harald Salomon, har efter samråd med Det Kongelige Danske Geografiske Selskab udarbejdet modellen, der på den ene side viser et kort over Beringstrædet med omgivelser og på den anden side en laurbærkrans, omgivende navnet på den, medaillen er tildelt.

Ved et møde i Det Kongelige Danske Geografiske Selskab den 3. februar 1942 overdrog komitéens formand, professor, dr. Niels Bohr, Vitus Berings Mindefond og Vitus Bering Medaillen til Selskabet.

Professor, dr. N. E. Nørlund fik som den første tildelt medaillen ved et møde i Selskabet den 6. marts 1956 (Geografisk Tidsskrift 55, s. VI-VII).

TILDELING AF
VITUS BERING MEDAILLEN

Ved mødet i Det Kongelige Danske Geografiske Selskab den 8. oktober 1963 overrakte Hans Majestæt Kong Frederik IX Vitus Bering Medaillen til Selskabets vicepræsident, professor, dr. Niels Nielsen, som anerkendelse af fortjenstfuld virksomhed i den geografiske videnskabs tjeneste.

Hans Majestæt udtalte følgende:

Selskabets Vitus Bering Medaille blev indstiftet 1942 til minde om den store danske opdagelsesrejsende, der som leder af russiske ekspeditioner i det 18. århundrede kortlagde det nordlige Stillehavsområde mellem Asien og Amerika.

Det var trangen til opdagelsesfærd, som drev Vitus Bering, drengen fra Horsens, gennem hele Asien til det barske farvand, der nu bærer hans navn: Bering Strædet. Den samme trang til fremskaffelse af ny viden førte professor Niels Nielsen, der også er skoledreng fra Horsens, til Islands centrale højland, til Vatnajökulls

ismarker og op på Hekla, når de vulkanudbrud, hvis produkter opbygger Island, skulle studeres i dannelsesøjeblikket.

Og så er Island-forskningen, så omfattende den end er, kun en enkelt side af professor Niels Nielsens alsidige virke som geograf. Den gamle jernfremstilling i Jylland ved uds melting af myremalm er det ældste af hans danske temaer. Senere var det Sønderjyllands marsk, hvis problemer han tog op til behandling. Og her møder vi ham som den store organisator af forskning, omgivet af skarer af begejstrede elever, en generation af unge geografer, danske såvel som udenlandske. Vi møder ham, fantasifuld og utrættelig, søgende helt nye veje til problemers løsning. Man vil således mindes samarbejdet med ingeniørtropperne for at gennemprøve virkningen af store trotylekspllosioner på vadebunden nord for Rømø-dæmningen.

Og stadig står professor Niels Nielsen midt i arbejdsprogrammerne. Muldflugten, der nu truer vor agerjord i den tørre forsommer, er hans nyeste forskningsprojekt efter devisen: geografien i samfundets tjeneste som basis for egnsplanlægning.

Der står i fundatsen, at Vitus Bering Medaillen tildeles for »fremragende indsats i den geografiske forsknings tjeneste«. Professor Niels Nielsens virke har været så skelsættende, at hans navn i fremtiden vil blive betegnelse for en epoke i dansk geografi.

Når Geografisk Selskab tildeler ham medaillen, er det for at vise, hvor højt hans indsats værdsættes. Samtidig skal det være udtryk for vor store taknemmelighed for hans trofaste virke gennem mange år i Geografisk Selskabs tjeneste.

Efter mødet blev der afholdt en mindre festlighed i Søofficersforeningens lokaler, hvori Hans Majestæt Kongen deltog. Viceadmiral, dr. A. H. Vedel bød velkommen, og der var taler af professor, dr. Einar Andersen, universitetslektor Einar Storgaard, professor, dr. A. Noe-Nygaard og afdelingsleder, dr. Viggo Hansen.

Festadresser og mærkedage

VICEADMIRAL, DR. A. H. VEDEL

På Det Kongelige Danske Geografiske Selskabs vegne bringer vi Dem på

70 ÅRSDAGEN

de allerhjerteligste lykønskninger samtidig med, at vi tolker Selskabets dybtfølte tak for Deres store og betydningsfulde indsats som Selskabets vicepræsident.

Deres altid levende interesse for Selskabets trivsel og aldrig svigtende beredvillighed til at virke for Selskabets sag har været af så fundamental betydning for Selskabets udvikling, at vi altid vil være Dem dybt taknemmelig. Måtte Selskabets ledelse endnu i mange år kunne glæde sig ved Deres ansporende rådgivning og hjælpsomme støtte.

Den 1. september 1964.

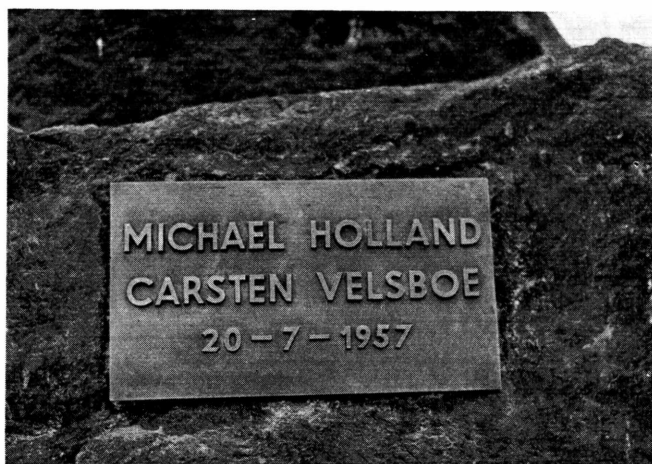
Det Kongelige Danske Geografiske Selskab beder

DET NORSKE GEOGRAFISKE SELSKAB

modtage de varmeste lykønskninger på 75-årsdagen for Selskabets stiftelse.

I bevidsthed om geografiens stadigt voksende samfundsmæssige betydning og i erindring om Det Norske Geografiske Selskabs hidtidige store indsats til gavn for norsk geografisk forskning ønsker vi Selskabet al mulig fremgang og lykke til løsning af fremtidens opgaver.

Den 27. september 1964.

MINDEPLADE
OVER
MICHAEL HOLLAND OG CARSTEN VELSBOE

As part of the investigations of the International Geophysical Year a number of expeditions were sent out from the Geographical Institute at the University of Copenhagen to the Greenland glaciers for a closer study of their mass balance.

In 1957 three expeditions worked on glaciers in Greenland, the northernmost on the Hurlbut Gletscher in the district of Thule. During a gale here on the 20th of July two members of the expedition were killed: the British glaciologist *Michael Holland* and the Danish stud. mag. *Carsten Velsboe*.

In commemoration of the two men a memorial plaque was put up in July 1964. The bronze plaque – only bearing the two names and the date 20-7-1957 – was paid by the *Knud Rasmussen Memorial Fund*, and it was placed on a big stone at the end of the beach at the Inglefield Fiord, whereon the base camp was established for the investigations in 1956 and 1957.

Som et led i det internationale geofysiske års undersøgelser blev der fra Universitetets geografiske Institut udsendt en række ekspeditioner til de grønlandske gletschere for nærmere studie af deres materialhusholdning.

I 1957 arbejdede tre ekspeditioner i Grønland, deraf den nordligste på Hurlbut Gletscheren i Thule distriktet. Under en storm den 20. juli omkom her to deltagere: den britiske glaciolog Michael Holland og den danske stud. mag. Carsten Velsboe.

Ulykkens forløb er ikke helt klarlagt. Det fremgår af en dagbog, der blev fundet hos Holland, at de to mænd den foregående dag havde været på vej tværs over gletscheren fra Orlriks Fjord mod Inglefield Fjord; turen var gået planmæssigt, alle ablationsstager var blevet aflæst, og de havde medbragt deres udrustning på en trækslæde. Om morgenen den 20. juli havde de gjort holdt ved en lejr nær iskappens højeste punkt; her havde de foretaget forskellige meteorologiske målinger og kontrolleret de selvregistrerende instrumenter, der var anbragt i en meteorologisk hytte. Samme dag brød en voldsom storm løs, og ved hovedstationen ved kysten målttes vindstyrker på over 100 knob, men på grund af en føhneffekt var lufttemperaturen meget høj.

Da de to mænd ikke var vendt tilbage til aftalt tid, gik holdets tredie mand Hans Valeur op på bræen, efter at vejret var klaret op. Han nåede frem til teltlejren på isen og fandt, at teltet åbenbart var blevet forladt i stor hast, og at de to deltageres soveposer lå spredt ud over isen, medens der ikke var noget spor af deres trækslæde. Efter nogen søgning fandt han Michael Holland liggende død på isen, og en senere obduktion i København godtgjorde, at han antagelig var frosset ihjel. Derimod var der intet spor af Carsten Velsboe, som må have været sammen med Holland, indtil denne døde.

Trods grundig eftersøgning med helikopter stillet til rådighed af det amerikanske luftvåben fra Thule Air Base og afsøgning af hele bræområdet til fods med assistance af mandskab fra Thule, lykkedes det ikke at finde Carsten Velsboe, som antagelig har forsøgt alene at gå ned til kystlejren og er omkommet i en gletscherspalte.

I juli 1964 opsattes en mindeplade for de to mænd. Bronzepladen, der blot bærer de to navne og datoen 20-7-1957, blev bekostet af Knud Rasmussens Mindefond, og den opsattes på en stor sten, der står for enden af den strandbred ved Inglefield Fjorden, hvor baselejren for undersøgelserne i 1956 og 1957 var etableret.

Børge Fristrup.

MINDEPLADE
OVER
JØRGEN BRØNLUNDS GRAV

I 1907 startede *Danmarksekspeditionen* fra Danmark med bl. a. det formål at kortlægge en del af Nordøstgrønland, og under denne ekspedition omkom tre af medlemmerne, lederen *Mylius Erichsen*, løjtnant *Høegh Hagen* samt grønlænderen *Jørgen Brønlund*. Denne blev i foråret 1908 af oberst *I. P. Koch* fundet ihjelfrosset tæt ved et af ekspeditionens depoter på Lambertsland, senere benævnt *Jørgen Brønlunds Grav*, og det er fra *J. B.s* dagbog, man har erfaret, hvad der overgik de tre medlemmer i dagene, før de døde.

I 1909 blev graven igen fundet, denne gang af Kapt. *Ejnar Mikkelsen*, men siden da har der været tvivl om den oprindelige gravs nøjagtige placering, og *Slædepatruljen Sirius* på Nordøstgrønland har siden patruljens oprettelse haft til stående opgave at finde graven og afmærke dens placering.

Først i april 1963 lykkedes det at genfinde graven, idet et slædehold havde fået til opgave at opsætte en af skibsreder *J. Lauritzen* skænket mindeplade på stedet. Mindepladen ville blive nedkastet

med en af flyvevåbnets catalinaer, og i de dage, slædeholdet ventede på flyet, lykkedes det dem at genfinde graven efter et gravearbejde.

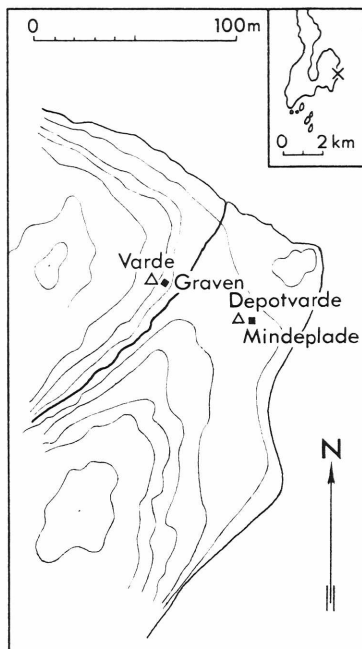
Følgende er et uddrag af slædeholdets rejsedagbog:

»Den 23. april 1963 ankom vi her til Brønlunds sidste hvilested, det var vor opgave at opsætte en mindeplade, som ville blive droppet her på stedet. Det har jo altid været patruljens håb at finde Jørgen Brønlund, og derfor havde vi sat os for i de dage, vi skulle vente på droppet, at undersøge stedet så nøje som muligt for at se, om vi skulle have heldet med os.

Da vi ankom hertil, gik jeg ind på land for at finde den depotvarde, som angav den nærmere position for graven, medens makker, Tommy, kørte hundene langs landbrækket. Da vi havde kørt et godt stykke vej uden at finde varden, besluttede vi os til at telte for efter aftensmåltidet at gå ind på land og undersøge stedet nøjere.

Da vi havde spist, gik Tommy ca. 600 meter mod syd. Vi havde observeret en stor sten der, og da han kom tilbage, fortalte han, at det var varden, der lå derhenne. Han havde fundet gamle blikdåser, kasser og lignende, og så var vi klar over, at det var stedet, hvor vi skulle foretage vor undersøgelse af terrænet. Jeg kunne jo ikke nære mig for også at komme derhen og kigge, så senere begav jeg mig til det lille næs, hvorpå varden var placeret. De beretninger, andre slædehold havde lagt, blev læst igennem, hvorefter jeg begav mig lidt rundt på næsset for at se, om der eventuelt skulle være noget, der kunne lede os på sporet af graven.

Ca. 40 m NV for depotvarden, ved siden af en langstrakt snefane, fandt jeg et par brædder fra en gammel eskimoslæde, og fra Danmarksekspeditionens beretninger vidste jeg, at der netop her skulle være brædder som reserve til ekspeditionens slæder. Mistanken om, at jeg skulle befinde mig i umiddelbar nærhed af gravstedet, var herved vakt, og da jeg ydermere med $1\frac{1}{2}$ m mellemrum fandt to menneskeknogler, en lårhalsknogle samt et kraveben, kunne der jo

dårligt være nogen tvivl om, at det måtte være her. Jeg gik tilbage til teltet for at fortælle om fundene, og vi besluttede os til næste dag at flytte teltet derhen og påbegynde gravningen.

Den 24. april om morgenen tog vi da teltet ned og kørte de ca. 600 m til næsset. Da vi havde genrejst teltet og hundene var tøjret, begav vi os med vor lille spade ind til graven. På det sted, hvor det første bræt var fundet, begyndte vi at grave direkte ind mod klippen, men vi fandt ikke noget her, bortset fra en lille konservesdåse og nogle stumper uldent tøj. Vi prøvede yderligere nogle steder, og ca. 1 m fra det første hul, vi havde gravet, fandt Tommy, der på dette tidspunkt havde overtaget gravningen, flere dåser og mere uldent tøj, og så gik vi ellers i gang med at rydde sne bort.

Vi gravede ind til klippevæggen og langs med denne, og efterhånden som gravningen skred frem, kom der adskillige blikdåser, låg og tøj til syne. Spidsen af en grønlanderslædemede kom også frem, og efter til slut at have fjernet nogle store blikkasselåg, stod vi med hele graven afdækket.

Det var ikke noget stort rum, fra klippevæggen til grønlandermeden var der vel 75 cm. Vi kunne se ribbensknogler, hvirvelknogler samt et sort klæde, nærmest som holmensklæde, det viste sig senere at være resterne af en stortrøje, som var bredt ud over ansigtet. Da vi tog klædet væk, så vi, at Jørgen Brønlund havde ligget på venstre side med ansigtet ind mod klippevæggen, på sin rygside havde han grønlanderslædemeden.

Da slædehold ankom den 25. april, viste vi dem, hvad der var sket, og hvad vi havde fundet ud af, og sammen med dem besluttede vi os til at flytte Jørgen Brønlunds jordiske rester og anbringe dem i en varde, vi havde tænkt os at bygge op i forbindelse med den gamle depotvarde.

Det gamle depot havde været anbragt ved en sten, der ved sin størrelse, $1 \times 1 \times 1$ meter, tydeligt adskilte sig fra de øvrige sten på næsset. I forbindelse med denne sten byggede vi nu en varde, idet vi samlede store sten sammen fra de omkringliggende klippepartier, således at vi til slut havde opført en varde, hvis størrelse var omkring $2,0 \times 1,7 \times 1,5$ m. J. B.'s jordiske rester blev anbragt i en kasse i den øverste del af varden, og som et vartegn fastgjorde vi den fundne grønlanderslædemede mellem sten helt oppe i toppen af varden.

På en lille snefri klippeterrasse ca. 2 meter lodret over det sted, hvor graven blev afdækket, anbragte vi yderligere en ganske lille varde til nøjagtig markering af findestedet.

Den 27. april om morgenen hørte vi motorlarm fra syd, og kort efter kunne vi se flyet komme mod vor teltplads, som blev lokaliseret, efter at flyet havde kredset nogle gange over os. Vi kunne se, at der blev gjort klar til drop, men det var nu ikke mindepladen, der først blev kastet ud til os, men noget proviant samt post. Da alt dette var gået ned i god behold, blev der gjort klar til droppet af selve pladen. Flybesætningen var i forvejen blevet gjort opmærksom på gravens placering gennem radio, og droppet blev gennemført så nær graven, som det overhovedet var muligt. Det var som sædvanlig et meget vellykket drop, der skete ingen skade på hverken kassen, som indeholdt mindepladen, eller selve pladen.

Efter flyets afgang bar vi kassen op til varden og påbegyndte opsætningen foran varden. Det voldte nu ingen vanskeligheder, pladen var anbragt på et stativ, en slags trefod af vinkeljern, og det var nemt at finde et sted til anbringelsen. Vi anbragte pladen i forlængelse af og foran varden, således at pladen vendte mod øst, ud mod havet, og til slut sikrede vi stativet ved at anbringe store sten på stativets fodplade.

Så var vi da færdige med vort arbejde her, og efter at have taget en del fotografier fortsatte vi vor rejse mod syd.«

LT(R) T. A. Karlsen.

OS N. H. Schøler.

Det Kongelige Danske Geografiske Selskab

Protector: HANS MAJESTÆT KONG FREDERIK IX

Bestyrelse: Viceadmiral, dr. A. H. Vedel, vicepræsident
Professor, dr. Niels Nielsen, vicepræsident
Professor, dr. Axel Schou, generalsekretær
Professor, dr. Einar Andersen
Overinspektør, dr. Kaj Birket-Smith
Oberst L. Bruhn
Professor, dr. N. E. Nørlund

Råd: Afdelingschef Sv. Ahrenkilde
Direktør Poul Andersen
Direktør, dr. E. Bertelsen
Departementschef Eske Brun
Professor, dr. C. G. Feilberg
Statsgeolog, dr. Sigurd Hansen
Rektor W. F. Hellner
Professor, dr. Erik Holtved
Professor, dr. Johs. Humlum
Civilingeniør Knud Højgaard
Generalkonsul Einar Høyvald
Professor, dr. N. Kingo Jacobsen
Overinspektør, dr. Helge Larsen
Kommandør Henrik Madsen
Overinspektør, dr. Th. Mathiassen
Kaptajn, dr. Ejnar Mikkelsen
Landsretssagfører Mogens Müllertz
Skibsreder A. P. Møller
Direktør A. W. Nielsen
Direktør Knud Oldendow
Kammerherre M. O. Olufsen
Direktør Mogens Pagh
Professor A. Rosenkrantz
Højesteretssagfører K. Rørdam
Professor, dr. Th. Sorgenfrei
Direktør H. W. Sprechler
Universitetslektor Einar Storgaard
Professor, dr. Thorvald Sørensen
Statsmeteorolog Helge Thomsen